

Západo česká univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Transnacionalismus ve vietnamské rodině

Michaela Kokrmentová

Plzeň 2013

Západo česká univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra antropologie

Studijní program Antropologie

Studijní program Sociální a kulturní antropologie

Bakalářská práce

Transnacionalismus ve vietnamské rodině

Michaela Kokrmentová

Vedoucí práce:

PhDr. Michal Tozner, Ph.D.

Katedra sociálních věd

Filozofická fakulta Univerzity Pardubice

Plzeň 2013

Prohlazuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literatury.

Plzeň, duben 2013

õ õ õ õ õ õ õ õ õ

Podkování:

Děkují PhDr. Michalu Toznerovi, Ph.D. za odborné vedení a přínosnou pomoc při zpracování bakalářské práce. V neposlední řadě také děkují vzem informátorům.

Obsah

1 Úvod.....	1
2 Vietnamci v české republice	2
2.1 Historický vývoj	2
2.2 Současnost.....	3
3 Migrace	6
3.1 Přístupy k migraci	6
3.2 Migrace v Evropě	7
3.3 Přístupy integrace.....	9
3.4 Migrační politika v české republice	10
3.5 Integrační politika české republiky.....	12
4 Transnacionální migrace	13
4.1 Problém transnacionálních identit.....	17
5 Praktická část . seznámení s projektem	18
5.1 Metodologie	18
5.2 Výběr vzorku.....	19
5.3 Hypotéza.....	21
6 Analýza rozhovor	21
6.1 Příchod do české republiky.....	21
6.2 Cestování do Vietnamu	23
6.3 Jazyk.....	25
6.4 Kontakty	27
6.5 Příbuzní	28
6.6 Budoucnost a návrat do Vietnamu.....	29
6.7 Banánové děti.....	30
6.8 Shrnutí	34
7 Závěr.....	35

8 Seznam použité literatury a pramen	37
8.1 Internetové odkazy	39
9 Resumé.....	40
10 Přílohy.....	41
10.1 Seznam organizací	41
10.2 Blogy o pobytu ve Vietnamu.....	41
10.3 Blogy Vietnamců v České republice	41
10.4 Vietnamská média v ČR	42
10.5 Česko-Vietnamský slovník.....	42
10.6 Přístupy k migraci	42
10.6.1 Push-pull teorie.....	42
10.6.2 Neoklasická ekonomie.....	42
10.6.3 Nová ekonomie migrace	42
10.6.4 Teorie dvojího trhu.....	43
10.6.5 Teorie světového systému.....	43
10.6.6 Teorie sítí.....	44
10.6.7 Institucionální teorie.....	44
10.6.8 Historicko-strukturalistický přístup	44
10.6.9 Teorie kumulativní příjmy.....	44
10.6.10 Teorie migračních systémů	45

1 ÚVOD

Ve své bakalářské práci se budu zabývat transnacionalismem ve vietnamských rodinách, Oijících v České republice. Po dlouhou dobu byla p i studiu migrace p ehlí0ena možnost vzniku transnacionálních vazeb. Hlavním zájmem byl proces, kdy jedinec nebo skupina opustí svou domovskou zemi a usadí se v zemi jiné, ale možnost, 0e migrující lidé zcela nep etrhávají vazby se svou domovskou zemí, ale naopak neustále pendlují mezi svou zemí p vodu a zemí svého dnešního bydlišt , byla na dlouhou dobu p ehlí0ena. To, 0e se Česká republika stala dlouhodob imigra ní zemí pro lidi z Vietnamu, *de facto* znamená, 0e se zde vytvo il migra ní systém, o kterém se ěasto mluví nap íklad ve spojitosti s tureckými d lníky a N meckem. V poslední dob se tato skute nost stala zajímavou i pro mnoho společenských obor , které se touto problematikou za aly zabývají.

Cílem této bakalářské práce bude zkoumat právě tyto transnacionální vazby mezi vietnamskými rodinami v ČR a Vietnamem. Je mi p edem jasné, 0e výzkum uskute n ný prost ednictvím n kolika málo vietnamských rodin nelze stáhnout na celou vietnamskou minoritu, která Oije v České republice.

Struktura mé bakalářské práce bude následující. Nejprve se budu zabývat historií migrace Vietnamc jak do Československa, tak pozd ji do ČR. Dále bude následovat teoretická ást pojednávající o migraci, jako0to d le0itém kroku ke vzniku transnacionálních vazeb. Poté p ijde na adu u0 samotný transnacionalismus, kdy shrnu vzechny dosavadní p ístupy, které byly na v deckém poli zve ejn ny. Další v po adí bude metodologická ást, ve které popízu postupy svého terénního výzkumu, tedy jak budu postupovat p i výzkumu transnacionálních vazeb a samotná analýza získaných rozhovor . V záv ru shrnu výsledky, ke kterým jsem p i svém výzkumu došla.

Pro transnacionalismus je charakteristické, 0e vznikají p eshrani ní sít , propojující místo p vodu se sou asným místem bydlišt

Szaló 2007:7). Jedinci, vystupující v těchto sítích, jsou oznaováni jako transmigranti. Existuje u nich diasporický typ v domí, proto se pohybují více než v jediném kulturním rámci (Tozner 2012:304).

2 VIETNAMCI V ČESKÉ REPUBLICE

2.1 Historický vývoj

Již v období socialismu přicházeli lidé z Vietnamu do České republiky. Hlavním důvodem byla jednak pomoc lidem zasaženým Vietnamskou válkou a pak také získávání profesních zkušeností. Poprvé se taková to skupina objevila v Československu v roce 1956, jednalo se ale především o malé děti a jednotlivce, kteří tu však vystudovali školy a pak se bez problémů adaptovali do majoritní společnosti (Brouček 2003:6). Z téhož roku také pochází Dohoda o vědecko-technické spolupráci, zajistující vzdělávání Vietnamců v oblasti strojírenství a lehkého průmyslu (Kocourek 2001:104).

Další příchody Vietnamců jsou spojeny spíše s profesním uplatněním a získáváním zkušeností v různých oborech. Důležitým je zde především rok 1973, kdy byla vyjednána dohoda o příchodu asi 10 000-12 000 Vietnamců, kteří měli v Československu získat profesní zkušenosti. Počet lidí z Vietnamu kulminoval v letech 1980 až 1983, kdy zde bylo okolo 30 000 osob z Vietnamu, bylo ale souhlasně dohodnuto, že tento počet bude postupně snižován. Do dvou let po et Vietnamců v Československu klesl zhruba o 10 000 osob. Je však důležité upozornit, že pokud se zde uvádí údaje o počtu osob, jedná se především o muže. Například v roce 1985 zde bylo 19 350 osob, z toho však 14 973 mužů (Brouček 2003:10-15). Kromě získání zaměstnání i profesních zkušeností přicházeli do Československa také zájemci o studium. V tehdejší Československu platila kvóta pro přijímání 20 až 50 zahraničních studentů za rok (Kocourek 2001:103-104).

Zlom přizel s rokem 1990, kdy byly smlouvy mezi eskoslovenskem a Vietnamem vypov zeny. V tu dobu pobývalo v eskoslovensku zhruba 13 000 Vietnamc . Pro imigranty tedy existovaly dv mo0nosti. První z nich znamenala návrat do Vietnamu, druhá setrvání v tehdejším eskoslovensku. Zrušení smluv vzak znamenalo, 0e u0 to nebyl stát, kdo m l na starosti zam stnanost a tak spousta Vietnamc p izla o práci. Nej ast jí mo0ností, jak tu setrvat, bylo získat 0ivnostenský list a za ít podnikat (Hofírek, Nekorjak 2009:161).

2.2 Sou asnost

V sou asnosti jsou Vietnamci t etí nejpo etn jí imigrantskou skupinou v eské republice, hned po Ukrajincích a Slovácích. Pokud se ale podíváme na imigranty z Vietnamu p ed rokem 1989 a po n m, je zde jeden zásadní rozdíl, a to je jejich integrace do majoritní spole nosti. Lidé p icházeli z Vietnamu do eskoslovenska nej ast jí jako pracovní síla, aby tu nabyli pot ebné pracovní zkuzenosti. Po jejich získání se m li vrátit do Vietnamu. Byli tu jako homogenní, jednotná skupina, která nem la být v 0ádném p ípad za le ována do majoritní spole nosti. To se m ní se vznikem samostatné eské republiky (Hofírek, Nekorjak 2009:161).

Lidé z Vietnamu nej ast jí migrují do R za vidinou práce a s tím spojené získání finan ních prost edk . Ale i mezi nimi panuje jistá míra heterogenity. Existují tu dv hlavní rozdílné skupiny. Na jedné stran to jsou podnikatelé. Nej ast jí se orientují na prodej od vního zboží nebo v poslední dob na provozování tzv. ve erek. Dalzí skupinou jsou zam stnanci, kte í jsou zam stnání bu samotnými vietnamskými podnikateli, nebo se pohybují na obecném trhu práce. V tom druhém p ípad se jedná o zprost edkování pracovními agenturami (Hofírek, Nekorjak 2009:162-171).

Dalším kritériem, podle kterého lze d lit Vietnamce, je doba jejich p íchodu do eské republiky. U Evy Pechové se m 0eme setkat

s len ním na *starousedlíky* *sporevolu n p íchoz* a na tzv. *sestvou vlnu migrant* kteří p izli po roce 2000 (Pechová 2007:17-18). Pro starousedlíky existuje mezi Vietnamci oznaení *sxu moc* co0 se dá p elo0it jako *splesniví Vietnamci . ti, kte í jsou zde ji0 tak dlouho, 0e na nich vyr stá plíse* (Pechová 2007:17-18).

Pokud se podíváme na za le ování do eské spole nosti, tak u0 jen rozdíl ve výze uvedených zp sobech vykonávání práce p edstavuje ur ité odliznosti. Podnikatelé se ast ji dostávají do kontaktu s eskou ve ejností. Naopak agenturní pracovníci jsou asto najímáni ve Vietnamu a do R p ijí0d jí jen za sjednanou práci. Obvykle se jedná o práci v továrnách, kde nemají mnoho p íle0itostí dostat se do kontaktu s majoritní spole ností, proto0e ostatní pracovníci asto také bývají cizinci. Navíc tito pracovníci jsou v eské republice jen krátkodob (Hofírek, Nekorjak 2009).

S integrací do majoritní spole nosti se obvykle setkáváme a0 v druhé generaci imigrant z Vietnamu. D ti imigrant z Vietnamu navzt vují eské zkoly a získávají eské p átele a známé. Není u nich 0ádná jazyková bariéra a jsou to asto d ti imigrant z Vietnamu, kdo svým rodi m pomáhá p ekonat jazykovou bariéru, nap . p i vy izování v cí na ú adech. Je to práv druhá generace imigrant , kdo u0 ani nestojí o návrat do Vietnamu. Jejich rodi e sem p izli s tím, 0e a0 vyd lají dostatek pen z, vrátí se zp t dom , tedy do Vietnamu. Jejich d ti, vyr stající v R vzak za sv j domov asto pova0ují eskou republiku (Hofírek, Nekorjak 2009:180-182). Ji í Kocourek dokonce mluví o vzniku mezigenera ních a interkulturních konflikt uvnit samotné vietnamské komunity. Jako jeden z d vod uvádí fakt, 0e Vietnamci u nás 0ijí za asto náro ných podmínek, kdy mají na rozdíl od zvyklostí majoritní eské spole nosti výrazn delší pracovní dobu, a tudí0 jim nezbyvá p íliz asu na volno asové aktivity. Proto nedochází k za le ování do

spole nosti, ale spíše naopak k izolaci vietnamské komunity (Kocourek 2005)¹.

Izolaci ale někteří Vietnamci vnímají jako výhodu, protože podle jejich slov, do nich majoritní společnost tzv. nevidí. Naopak někteří to vnímají jako překážku k zaplacení do české společnosti a s tím související zanechání lepší životní podmínky. Jako další aspekty, představující úspěšné integraci, jsou samozřejmě kulturní a jazykové odlišnosti. Dále administrativní bariéry, spojené se zajištěním pobytu v České republice nebo také negativní projevy chování ze strany české populace. Tomu, aby se vietnamská komunita stala přístupnější a otevřenější majoritní společnosti, slouží řada organizací nebo občanských sdružení (Kocourek 2005)².

Jak už bylo výše řečeno, pro řadu imigrantů je i nadále domovem Vietnam. V zemi Vietnamců přijede do země s tím, že ať vydají dostatek peněz, vrátí se zpět. Musí ale také vydat určitou částku na cestu. To je také jeden z faktorů, které Hofírek a Nekorjak uvádí ve své práci. Vietnamci si často přivezou do země celou rodinu. Cestování za příbuznými se ale stává velice nákladnou záležitostí. Nakonec tedy může dojít k tomu, že se jeví více výhodné zůstat v ČR, a tak oproti předchozím předpokladům a plánům tu Vietnamci i nadále zůstávají. V druhé generaci imigrantů se objevuje také nedostatečná znalost vietnamštiny. Mladí Vietnamci jsou ve škole obklopeni českými spolužáky a v rodině jsou například rodiče tak zaneprázdněni prací, že nemají čas učiti vietnamskému jazyku (Hofírek, Nekorjak 2009:190-191).

Celá tato bakalářská práce je o Vietnamcích žijících v České republice, na tomto místě bych ráda vysvětlila, koho v této práci považuji za Vietnamce. Jak Ivo Vasiljev uvádí ve své knize, ve Vietnamu existuje řada etnik (Vasiljev 1999:153-155). Nicméně toto není tématem této práce. Pokud bude v této práci někdo označen za Vietnamce, jedná se o

¹ <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=199&lst=108>

² <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=199&lst=108>

osobu, narozenou ve státě Vietnam nebo osoba, jejíž rodiče se narodili ve Vietnamu a později emigrovali z Vietnamu do České republiky.

3 MIGRACE

Podle definice OSN je za migranta považován člověk ojíjí déle než 1 rok mimo stát původu (Chaloupková, Šalamounová 2006:60). V této kapitole se zaměříme na proces migrace, který je důležitým krokem pro studium transnacionálních vazeb, jelikož tyto vazby by nešlo zkoumat bez toho, aby jednotlivec migroval do jiné země.

Migrace lze rozlišit na základě místa, kam dotyčný migruje, tedy na mezinárodní migraci, pokud překročí jedinec hranice daného státu a na interní, kdy se jedná o migraci jedince v rámci jednoho státu (Henig 2007a:36).

Další kritérium, podle kterého lze dělit migrace je individuální rozhodnutí jedince. Můžeme mluvit o migraci dobrovolné i naopak o nedobrovolné. Ve druhém případě je jedinec přinucen, ať už politickými, náboženskými nebo environmentálními faktory opustit zemi. Nedobrovolná migrace se dá ještě dále dělit na vnucenou migraci, kdy jsou důvody pro opuštění země na základě mocenských vztahů (např. války) a na vynucenou migraci, kde hlavní roli hrají environmentální příčiny (např. sucho, povodně, hladomor) (Henig 2007a:36).

V neposlední řadě také nesmíme opomenout délku migrace, podle které lze migrace rozdělit na permanentní i dočasné (Henig 2007a:36).

3.1 Přístupy k migraci

Cílem této podkapitoly není přesně vysvětlit jednotlivé přístupy migrace. Stejně tak jako ostatní teorie, se i teorie migrace v časě proměňovaly a vyvíjely, nebo naopak některé teorie vymizely a objevily se nové. Jednotlivé teorie lze dělit podle jejich zaměření, zda se přístup

zaměřuje na individuální rozhodnutí nebo zda je migrace ovlivněna jinými procesy. Proto se bude jednat jen o pouhé vyjmenování toho, s jakými vzemi přístupy k procesu migrace se lze setkat.

Jedním z možných přístupů k migraci je tzv. Push-pull teorie, neoklasická ekonomie, nová ekonomie migrace, teorie dvojího trhu, teorie světového systému, teorie sítí, institucionální teorie, historicko-strukturální přístup, teorie kumulativní příjmy nebo teorie migračních systémů (viz. přílohy).

3.2 Migrace v Evropě

Evropa se ve své historii tak často s migrací nepotýkala, na rozdíl od Ameriky nebo Austrálie, kde hrála migrace hlavní roli při kolonizaci nového území. Na evropském kontinentu *národy Starého světa mají sklon představovat se jako skupiny, které obývají dané území od nepamatelných a nejmenších po dlouhá staletí, a proto jsou tedy procesy migrace v nich velmi vzácné a náhodným* (Barzová, Barza 2005:81). Spáchodem absolutismu v 16. a 17. století se začíná zít myšlenka národních států a s tím i jistá územní suverenity. Najednou se zde setkáváme s ideou jednotného národa, čímž se zvýrazní a dávají na oddiv rozdíly mezi jednotlivými státy, potažmo národy. V 2. polovině 19. století je při přechodu hranic už zapotřebí prokazovat svou státní příslušnost pomocí dokumentů (Barzová, Barza 2005:81-82). Tím se státy snaží kontrolovat hranice a pohyb lidí. Panuje představa, že migrace je něco výjimečného, *co zahrnuje posvátnou jednotu národa, území a státu* (Barzová, Barza 2005: 82). Státy v Evropě v 18. století se ale spíše než příchodem cizinců na své území zabývaly imigranty, tedy lidmi, kteří chtějí opustit stát. Proto například Velká Británie přijala opatření, kterými se snažila omezovat odchod určitých vrstev lidí do zahraničí. Podobný postup prosazovali také Josef II. s Marií Terezií. Do napoleonských válek se tedy setkáváme spíše s tím, že hlavním problémem se jeví migrace vlastního obyvatelstva, což je nevýhodné a je

snaha ho mít pod kontrolou. Proces imigrace je naopak chápán jako velice p ínosný (Barzová, Barza 2005:83-84).

Pokud se podíváme na vývoj migrace v Evrop , b hem 20. století, doznal tento kontinent adu zm n. P edevzím se z p vodn emigra ní oblasti stala oblast imigra ní. V Evrop se m 0eme setkat se sstarzími%o p ist hovaleckými zem mi a snovými%o p ist hovaleckými zem mi (Chaloupková, ¥alamounová 2006:59). Jednou z ady zm n byla tzv. návratová migrace, kdy se r zné etnické menziny navracely nebo byly vysídleny do zemí svého pvodu. S dalzím povále ným vývojem nastal problém s nedostatkem pracovních sil, co0 se v tzina stát sna0ila vy ezit pracovníky ze zahrani í. Hlavním p edpokladem bylo, 0e se pracovníci po n jaké dob op tovn vrátí do zem , odkud p izli. Krom Francie vzak nem 0eme íci, 0e by evropské státy m ly n jaké velké zkušenosti s imigranty. Tento proces vzak byl zastaven v 70. letech 20. století, kdy enormn vzrostly ceny ropy a co0 zap í inilo krizi, jen0 se v tzina stát sna0ila vy ezit i mimo jiné tím, 0e se sna0ili, aby ze zem odezli zahrani ní pracovníci a vrátili se do zemí, odkud p izli. Tím skon ilo období pracovní migrace, která byla nyní siln omezována a jediným zp sobem, jak získat povolení k pobytu bylo sjednocování rodin, kdy za zahrani ními pracovníky p icestovaly rodiny. Díky tomu také zna n vzrost podíl 0en mezi p ist hovalci. Dalzí vývoj v Evrop je ve znamení p em ny z p vodn vyst hovaleckých zemí na zem p ist hovalecké, jako se stalo nap íklad se ¥pan lskem, Itálií, Irskem, eckem nebo Portugalskem. Díky pádu 0elezné opony a rozpadu Sov tského svazu se zvýzil po et 0adatel o azyl, p edevzím ve vysp lých zemích Evropy a také znovu docházelo k návratovým migracím, nejvíce se to dotklo N mecka, pak také ecka a Finska (Barzová, Barza 2005:96-98).

Abychom to shrnuli, mezi ty sstarzí%evropské p ist hovalecké zem pat í p edevzím zem , které mají zkušenost s postkoloniální migrací, jako je nap íklad Velká Británie, Francie a Nizozemsko, nebo s pracovními migranty, co0 je p íklad N mecka i ¥védska, kam p izlo spoustu

pracovních migrantů, kteří však v zemi oproti plovodním záměrně zůstali (Chaloupková, Šalamounová 2006:59).

Nové plovisť hoválecké země se teprve nedávno změnily z emigračních zemí na imigrační, což je příklad Itálie, Irsko nebo Španělska. Změny přizly také s pádem komunismu v zemích střední a východní Evropy, kdy země střední Evropy byly dříve považovány za země zdrojové. Z hlediska mezinárodní migrace, se tak stávají nejen tranzitními zeměmi, ale především zeměmi cílovými (Chaloupková, Šalamounová 2006:59).

3.3 Přístupy integrace

Integrační politiky jsou takové politiky, jejichž cílem je podpořit proces začlenění plovisť hoválců jako jednotlivců i skupin do hostitelských společností (Barzová, Barza 2005:10). Jednotlivé státy se liší ve způsobu, jakým imigranty integrují do majoritní společnosti. Zde využijí dlelení podle Barzi, podle kterého existují 3 modelové přístupy k integraci.

Prvním způsobem je asimilacionismus, se kterým se můžeme setkat například ve Francii. Hlavním znakem je homogenita jak v otázce jazyka, tak kultury. Všichni lidé jsou obávané jednoho národa, není zde prostor pro jakékoli odlišnosti. Proto i například náboženské symboly nejsou součástí veřejného života a patří do soukromí jednotlivce (Barza 2003:10-11).

Dalším přístupem je hierarchický kulturní pluralismus, typický pro Velkou Británii, kde jednotlivci můžou dát na oděv svou etnickou přisluznost (Barza 2003:10-11).

Posledním případem je p echodná diferencovaná inkorporace, kde je etnicko-kulturní odlišnost překážkou k politické integraci, příkladem je Německo. V této zemi došlo k tomu, že dlelníci, kteří sem přicestovali pouze na p echodnou dobu, se zde usadili a už neodcestovali zpět do

své země, jak bylo předpokládáno. Proto ani nebylo zamýšleno, aby mohlo dojít k nějaké integraci cizinců do německé společnosti (Barza 2003:11-12). Spíše naopak, tím, že neprobíhá snaha o začlenění do společnosti, se předpokládá odchod shostujících lidí v nejbližší době do své domovské země. K tomu ale nedochází (Barzová, Barza 2005:36).

3.4 Migrační politika v České republice

Termínem migrační politiky oznaujeme politiky směřující k plynulé a nepřetržité regulaci a řízení pohybu lidí přes mezinárodní hranice (Barzová, Barza 2005:9). Migrační politiku České republiky můžeme rozdělit podle demografických údajů na několik období. První období začíná rokem 1989 a je bezprostředně následováno vznikem samostatného českého státu. Tyto okolnosti měly vliv na určení směru migrační politiky v této etapě.

Především to byl konec izolace našeho státu, umožňující, aby docházelo k imigraci i emigraci. Samotná migrace do našeho státu se dá v této době charakterizovat jako proces, jemuž stát neklade v tuzi odpor. S vstoupím stát probíhala migrace bez udělování víz (Drbohlav 2010:71-72). Do tohoto období také spadá tzv. návratová migrace, kdy docházelo k návratu lidí, kteří byli nuceni dříve opustit Československo. S rozpadem Československa byla pozorována zvýšená česko-slovenská migrace. Stát se nesnažil jakkoliv zasahovat do migrace, spíše se jednalo o snahu mít migraci nějakým způsobem pod kontrolou a evidencí. Díky tehdejšímu zákonu bylo možné, aby kdokoliv přijel do České republiky jako turista a o povolení k pobytu bylo možné požádat až na místě (Barzová, Barza 2005:219).

Po rozpadu Československa v roce 1993 stále pokračoval přliv pracovních migrantů do nově vzniklého samostatného státu. Na migrační politiku ČR v tehdejší době měly vliv dvě okolnosti. Jednak došlo ke zhoršení ekonomické situace, což mělo za následek zvýšení

nezaměstnanosti, ale také se Česká republika začala postupně připravovat na vstup do EU a s tím bylo spojeno i přijetí nových opatření. Mezi cíle tehdejší migrační politiky patřil především boj s nelegální migrací, modernizace azylové politiky a v neposlední řadě také harmonizace migrační politiky se standardy ostatních zemí Evropské unie (Drbohlav 2010:73-74). Oproti předchozímu období lze tedy říci, že celkově docházelo ke zpřísnění, jak nařízení týkajících se cizinců, tak i vykonávání v praxi (Barzová, Barza 2005:223).

Pro další vymezené období, začínající rokem 1999 patří pokles počtu migrantů v ČR, což je považováno za výsledek některých důležitých opatření. V této době také dochází k reformulování a upravení důležitých termínů spojených s migrací. Dále je udušlen pobyt cizinců na přechodný nebo trvalý (Drbohlav 2010:74-76).

Nejvýznamnou změnou byl vstup České republiky do Evropské unie v květnu v roce 2004. Tím se změnil přístup k cizincům, pocházejícím z některého členského státu EU a mezi těmi ostatními. Ve stejném roce byl také přijat nový zákon o zaměstnávání cizinců, jenž přinesl zpřísnění podmínek. V roce 2006 byla zkrácena doba pro získání povolení k trvalému pobytu. Tím, že se doba snížila z deseti let na pět, se snížila i hranice pro získání občanství, protože to mohlo být uděleno až po pěti letech trvalého pobytu. Nyní tak bylo možné získat občanství po deseti letech, místo dříve patnácti. Dalším výrazným krokem v migrační politice České republiky bylo udělování tzv. zelených karet, které umožňovaly cizincům, jak povolení k dlouhodobému pobytu, tak pracovní povolení. O vydání zelené karty však musel jedinec žádat již ze zahraničí. Problémem však bylo, že řada zemí, trvale spadajících do zdrojových, což se týká pracovní migrace, do projektu začleněna nebyla. Do této kategorie spadají občané z Vietnamu, dále také z Mongolska, Moldavska i Ruska (Drbohlav 2010:77-82).

3.5 Integrační politika České republiky

Po uvedení pohledu vývoje migrační politiky České republiky od roku 1989 bude následovat vývoj integrační politiky. Stejně jako docházelo k vývoji v postoji ČR k migrantům, tak docházelo k vývoji i v procesu integrace těchto migrantů do české majoritní společnosti.

Vznik integrační politiky ČR je na svém začátku spojen s poskytováním mezinárodní ochrany uprchlíkům, kdy její základní principy byly schváleny českou vládou v prosinci 1991. Dále také probíhala integrace českých krajanů, kteří se v tomto období navraceli především z Ukrajiny, Běloruska a Kazachstánu (Drbohlav 2010:72).

I v dalším období, od roku 1993 do roku 1998, se integrační politika plně soustředila na jedince se statutem uprchlíka. Na tento problém byl zaměřen i projekt na poskytování bydlení uprchlíkům, sociální a pracovní poradenství nebo kurzy českého jazyka (Drbohlav 2010:74).

Teprve v letech 1999 - 2002 měžeme hovořit o prvních pokusech integrace imigrantů. Díky vydání azylového zákona jsme také nemluvíme o uprchlících, kterým doposud byla věnována pozornost, co se integrace týká, ale o azylantech. Byl také vydán první dokument, který se tímto směrem zaměřoval. *„Zásady koncepce integrace cizinců na území České republiky“*. Jako hlavní cíl v této problematice bylo zlepšení vztahů mezi jednotlivými komunitami a českými občany. Na to navazovala i další projekt, snažící se zvyšovat informovanost o dané problematice jak u lidí migrantů, tak českých občanů (Drbohlav 2010:76-77).

Poslední etapou v české integrační politice, která zde bude zmíněna, je období mezi lety 2003 - 2008. V tomto období se objevila nová verze integrační koncepce. Za nejvýznamnější změny lze považovat následující kroky. Byla vytvořena cílová skupina, na níž se má vztahovat integrační politika, tou byli legální migranti, pobývající v ČR alespoň jeden rok. Dále bylo určeno, že integrace imigrantů je oboustranný proces, do té doby se o integraci uvažovalo jako o pouze jednostranném procesu. Nyní bylo nahlíženo na integraci jako na proces, kdy se migranti mají

příspěvek sobovat, ale navíc jim má majoritní společnost pro takové příspěvkování vytvářet podmínky. Dalším rysem nové koncepce bylo kladení důrazu na jednotlivce a ne na celé etnické komunity. V roce 2006 vstoupila v platnost *Aktualizovaná koncepce integrace*, zaměřující se na tyto hlavní body integrace. Prvním bodem byla znalost českého jazyka, dalším ekonomická soběstačnost migrantů, orientace migrantů ve společnosti a posledním čtvrtým bodem bylo podporování vztahů mezi migranty a poskytovateli majoritní společnosti (Drbohlav 2010:83-85).

Podle Z. Uherky se lze na integraci cizinců dívat ze dvou různých perspektiv. Rozlišuje etický a emický přístup. Pokud použijeme etický přístup, snažíme se nahlédnout na cizince z pohledu hostitelské společnosti, jejíž zájmy zastupují různé instituce. Naproti tomu je zde emický přístup, snažící se porozumět motivaci cizinců imigrovat se, a to vede k lepšímu odhadnutí jejich jednání (Uherka 2005:3).

4 TRANSNACIONÁLNÍ MIGRACE

Podle slovníku cizích slov, znamená výraz *transnacionální* - *snadnárodní; svým významem nebo dle sledkem jdoucí za hranice státu*³. Co tedy znamená toto slovní spojení, transnacionální migrace. Podle S. Vertovce, jednoho z nejdominantnějších teoretiků teorie transnacionalismu, transnacionalismus odkazuje na více vazeb a interakcí spojujících osoby nebo instituce přes hranice národních států (Vertovec 2009).

Další významný antropolog podotýká: *Stále více je třeba si uvědomovat transnacionální povahu migrace a přestat na ni nahlédnout jako na jednosměrný proces, který vede k segregaci, asimilaci nebo integraci do hostitelské společnosti* (Eriksen 2012:219).

Teorie transnacionální migrace postupně vznikala v 90. letech 20. století, především v USA a ve Velké Británii (Szaló 2007:23). Ještě než však došlo k ustanovení tohoto konceptu, muselo dojít k adaptioně

³ <http://slovník-cizich-slov-online.info/cojeto?slovo=transnacionalismus>

v myšlení a nahlížení na migranty. Proto bude následovat pohled toho, jak došlo k formování teorie transnacionální migrace a co tomu předcházelo.

V 70. letech proti sobě stály dva protichůdné názory na migranty. Podle sociálně-antropologického přístupu, byli přistěhovalci lapeni mezi dvěma kulturami. Sociální vztahy se plně soustředili na kulturní dispozice přistěhovalců a na jejich etnickou identitu. Na druhé straně tento přístup elil kritice jiného pojetí migrace, a to hegemonní makro-sociologický přístup, který vykládal migraci na základě ekonomické a politické analýzy (problémy přistěhovalců pramení z jejich třídního postavení, rasismu, diskriminace). Pro oba koncepty však existovala jedna věc, která je spojovala. Oba přístupy se totiž shodovali v zaměření a zkoumání toho, jak přistěhovalci zvládají novou životní situaci v zemi, do které emigrovali (Szaló 2007:23-24).

Se 70. léty 20. století přichází nová fáze globalizace, podmíněná ropnou krizí. Po celém světě je snaha omezovat imigraci. Toto omezení však nezastavilo *imigraci rodinných pracovníků, vysoce kvalifikovaných přistěhovalců a osob klasifikovaných jako političtí uprchlíci* (Wimmer, Glick Schiller 2009:32).

Přístup k přistěhovalcům se dále měnil, až došlo k tomu, že na přelomu 80. a 90. let se pozornost antropologů přesunula od imigrantů k samotnému procesu migrace. Kromě zkoumání samotného pohybu lidí, začali také zajímat o prostředí, ze kterého imigranti přicházejí. V této době také přichází zájem o globalizaci, díky čemuž došlo k podstatnému posunu (Szaló 2007:25). Globalizace vedla v antropologii k přehodnocení dřívějších paradigmat. Mezi antropology a etnograficky zaměřenými sociology v USA se začala objevovat nová migrace, pojmenovaná transnacionalismus (Wimmer, Glick Schiller 2009:32). S první vlnou globálních studií přišla změna v nahlížení na předešlé historické období. *Minulost byla statická, přítomnost byla tekutá; minulost obývaly homogenní kultury, zatímco nyní jsme ovlivněni ve světě hybridy a komplexity* (Wimmer, Glick Schiller 2009:33). Vztahy považovali za směr změny nové

technické výtobytky, jako například počítače a telefony, umožňující sdílet informace i na velkou vzdálenost (Wimmer, Glick Schiller 2009:32-33). Došlo k zpochybnění doposud panující představy, že právě díky zmíněné globalizaci dochází ke kulturní homogenizaci lokálních společností. Objevuje se také ještě jedna podstatná myšlenka, mající vliv na teorii transnacionální migrace, totiž, že lidé překračující hranice daného státu, se naprosto neodříznou od svého bývalého domova, ale naopak i nadále jsou ve vzájemném kontaktu, udržují vazby, které jsou ekonomické, politické a kulturní povahy a díky tomu dochází k propojení jejich domova s tím současným (Szaló 2007:25). Politické vazby jsou často označovány jako nacionalismus na dálku, kdy se lidé, žijící v jedné zemi, politicky angažují v zemi jiné. Podle Eriksena se jedná o doposud příliš neprozkoumanou část transnacionalismu, přivádějící antropology do kontaktu s transnacionálními právními studiemi, politickou vědou a interdisciplinární debatou týkající se obecnosti (Eriksen 2012:249). V tomto bodě se již blíže dostáváme k téorii transnacionální migrace, která je předmětem výzkumu této bakalářské práce, tedy přejít k tomu, jaké vazby udržují Vietnamci žijící v České republice s Vietnamem, jak na poli ekonomickém, tak kulturním a politickém. V ekonomické oblasti to budou například *remittances*, zda dochází k posílání peněz z příměstským do Vietnamu.

Dalším významným milníkem v teorii transnacionální migrace byla práce Rogera Rouse, jenž se zaměřil na výzkum v regionu Aguililla v Mexiku. Rouse zde sledoval proudy lidí, směřujících do USA za prací, především do města Redwood City v Kalifornii. V této práci dochází k tomu, že již v současné době nelze určit hranice mezi určitou společností a její kulturou s teritoriálními hranicemi (Szaló 2007:30-31).

Dalším mezníkem při ustanovení teorie transnacionální migrace bylo vydání monografie *Nations Unbound* (1994), autorem L. Basch, N. Glick-Schiller a C. Szanton-Blanc, které se vnovaly výzkumu karibských a filipínských migrantů žijících v New Yorku. Autorky se snažily vytvořit alternativu k do té doby dominujícím perspektivám

asimilace a multikulturalismu. Přesto se koncept přeshraničních vazeb vyskytoval v antropologii již od polomu 80. a 90. let, jak jsme výše viděli na výzkumu Rogera Rouse v Latinské Americe, autorky ve své monografii prohlazují, že jejich předchůdci zacházeli s konceptem transnacionalismu nepřesně a tudíž je jejich teoretická perspektiva zcela nová. Přesto se jim nepodařilo systematizovat předchozí koncepty a vytvořit jednotný konceptuální rámec (Szaló 2007:53-57).

Co přinesla teorie transnacionální migrace nového? Jednak je to snaha jít proti představě, že *šjedno místo rovná se jedna kultura* (Szaló 2007:109). Tato představa je označována jako metodologický nacionalismus.

Jak poznamenává C. Szaló, to, že v minulosti nebyl transnacionalismus jako takový pojmenován, ještě neznamena, že k tomuto procesu nedocházelo. Důležitým faktorem je skutečnost, že se tento koncept zaměřuje, jak na vazby migrantů k místu, odkud pochází, tak i na nově vzniklé vazby k novému domovu. Jinak řečeno, transnacionalismus se zabývá lidmi, kteří mají domov štady i tam. Co má však velký vliv na současnou transnacionální migraci a co by ji odlišovalo od transnacionální migrace v minulosti, pokud by tyto procesy byly formulovány, je vliv globalizace. Možnost využívání nejnovějších technologií, stále se zrychlující doprava (Szaló 2007:135-136). Právě v 80. letech, kdy vzniká koncept transnacionalismu, je období, pro které je charakteristické téma globalizace a zájem badatelů o tento proces. Kromě tohoto vlivu je ještě koncept transnacionalismu od počátku spojován s výzkumem migrace a později s konceptem diaspory, i deterritorializovaných skupinových identit (Henig 2007b:94-95).

Transnacionální migrace má vliv na to, jak se mění migrační politiky jednotlivých zemí, jako například povolení dvojího občanství nebo speciální programy v některých zemích Latinské Ameriky, mající za cíl posilovat právě tyto transnacionální sociální pole (Szaló 2007:138-139).

Podle Vertovce se při studiu transnacionalismu lze zaměřit na tyto dimenze: sociální morfologie, typ v domí, způsob kulturní reprodukce, způsob přístupu ke kapitálu, místo politické angažovanosti a rekonstrukce místa nebo lokality (Vertovec 1999: 3-13).

Podle U. Hannerze dle lat transnacionální -antropologický výzkum v dnešní době znamená sledovat a zkoumat obě strany sociálních vazeb, na obou koncích. Appadurai zase naopak vyzdvihuje předpoklad, podle kterého v dnešní době už nelze nazírat na teorii migrace s tím, že pokud člověk emigruje do cizí země, automaticky tak ztrácí všechny vazby se svou domovskou zemí. Podle tohoto autora už se také nemůžeme opírat o modely migrace, zakládající se na Push-Pull faktorech, modelech centra a periferie či teorie nabídky a poptávky. Naopak mluví o globálních kulturních tocích, jež rozlišuje na *etnické, technologické, finanční, ideální a mediální* (Henig 2007b:96-97).

4.1 Problém transnacionálních identit

Podle autorky *Nations Unbound* (1994) nelze u transnacionálních identit přesně určit vliv bývalého i nového domova, právě naopak. *„Životní svět transmigranta není ve skutečnosti tvořen ani původním domovem, ani domovem novým, nýbrž transnacionálním sociálním polem vznikajícím jako nedomyšlený důsledek každodenních praktik propojování původního a nového domova“* (Szaló 2007:116). Portes zmiňuje při popisu vzniku transnacionálních sítí, že se jedná o reakci komunit na globalizaci, kdy skupiny lidí nejsou v podstatě *„ani tady, ani tam“*, ale na obou místech jsou přítomny (Portes 1997:3).

Proto byl také pojem transnacionálních identit zaveden. Dřívejší používané kategorie spjaté s formováním identit, jako například rasa, etnicita nebo diaspora navazují na myšlenku národního státu. Jak již bylo uvedeno v předchozím odstavci, identita transmigranta překračuje hranice národního státu a je současně formována zkušenostmi z dřívějšího i současného domova (Szaló 2007:118-120).

SA koli jsou d ti (nebo d ti d tí) imigrant jen z ídkakdy pln asimilovány, ve vzeobecnosti se s hodnotami majoritní spole nosti identifikují více ne0 jejich rodi e%%(Eriksen 2012:223).

5 PRAKTICKÁ ÁST Ě SEZNÁMENÍ S PROJEKTEM

Tato ást je v nována vlastnímu výzkumu p ítomnosti a dynamiky transnacionálních vazeb u vietnamských rodin, Oijících v eské republice. Výzkum navazuje na teorii transnacionální migrace, která byla blí0e popsána v p edcházející kapitole. Prost ednictvím rozhovor s Vietnamci Oijícími v eské republice se pokusím o zmapování transnacionálních vazeb mezi R a Vietnamem. Podle C. Szaló: *sõ krom toho, 0e koncept transnacionální migrace odkazuje na udr0ování kontakt s p vodním domovem p ist hovalc , odkazuje také k jejich soub Onému za le ování v jejich novém domov .%%(Szaló 2007:22).* Výzkumnou otázkou tedy bude, zda lze u Vietnamc Oijících v R nalézt tyto vazby.

5.1 Metodologie

Pro sv j výzkum jsem pou0ila kvalitativní metody, proto0e jsem se zajímala o individuální zkušenosti Vietnamc (Silverman 2005:13-14). Informátory jsem získávala p edevzím pomocí tzv. snow-ball, kdy jsem od své hlavní informátorky získala kontakty na dalzí Vietnamce a ti mi op t poskytli dalzí kontakty. Na za átku výzkumu jsem si byla v doma, 0e tato metoda m 0e p inést adu úskalí, ale pokud se sna0íme o výzkum minority Vietnamc , o kterých ada autor mluví jako o uzav eném kolektivu, jevila se tato metoda jako nejvhodn jzí. B hem rozhovor jsem pou0ívala polostrukturované rozhovory s p edem p ipraveným scéná em, aby m ly jednotlivé rozhovory podobnou strukturu a také abych se vzemi informátory probrala stejná témata.

Rozhovory byly zaznamenané na diktafon a následn p epsané do písemné formy. S t mito p episy jsem nadále pracovala a d lala jejich

analýzu, prostřednictvím kód , popisovaných k jednotlivým částem rozhovoru. Své respondenty jsem předem upozornila, že poskytnuté materiály budou využity výhradně pro moji bakalářskou práci a jakým způsobem s nimi bude zacházeno.

Rozhovory se uskutečnily v průběhu února a dubna 2013. Místem rozhovorů byly jednak ve stejná místa, jako například kavárny, kde jsem dělala rozhovory s jednotlivými informátory. Za hlavní důležitý rozhovor však lze považovat bydliště informátorů, kde ve spodní části objektu se často nacházel obchod, a ústředí s potravinami nebo oblečením a horní patra budovy sloužilo jako obytný prostor, kde rodina žila.

5.2 Výběr vzorku

Celkem jsem během svého výzkumu získala informace o 9 vietnamských rodinách, žijících v České republice. Nejčastěji se jednalo o rodiny podnikatelů. Co se týče rozhovorů samotných, tak nejčastěji informátory byly příslušníci tzv. druhé generace přistěhovalců z Vietnamu. Jedním z důvodů byl fakt, že se s nimi nejlépe navazoval kontakt a byli ochotni poskytnout rozhovor. Jejich rodiče naopak často odkazovali s tím, že jejich děti lépe zvládají jazyk a že oni samotní mi nemají vlastní co říci. Právě jazyková vybavenost byla jedním z faktorů, který se velice lišil mezi těmito dvěma generacemi Vietnamců. Během svého výzkumu jsem nepoužila žádného profesionálního tlumočníka, rozhovory probíhaly v češtině a nebyl problém domluvit se s informátory.

Rodina . 1

Z této rodiny je má hlavní informátorka, která je nejstarší ze tří dětí. Do České republiky, tehdejšího Československa, přišel jako první otec rodiny za svým bratrem, a to v roce 1992. Za dva roky ho následovala manželka s dcerou. Další dvě dcery se narodily v České republice. Manželé podnikají, nejstarší dcera studuje vysokou školu, zbylé dvě jsou na základní, respektive střední škole.

Rodina . 2

Otec z této rodiny přijel do Československa v roce 1989, jeho manželka přijela o pár měsíců déle. Oba nejprve pracovali jako dělníci v továrně, po narození syna začala rodina podnikat. Poté se rodina rozrostla o dvě dcery. Nejstarší syn studuje na gymnáziu, dcery na základní škole.

Rodina . 3

Z této rodiny je v České republice v současné době jen nejstarší dcera. Rodiče jsou ve Vietnamu, kde provozují obchod a ve Vietnamu je také mladší bratr informatorky. Informatorka přijela do ČR před 5 lety, získala tu zaměstnání v nehtovém studiu. Má přítele, který také pochází z Vietnamu a se kterým společně pracují.

Rodina . 4

Otec informatorky přijel do Československa v roce 1980, aby se stal tlumočnickem v továrně. Jeho manželka přijela o zhruba deset let později. Narodily se jim dvě dcery, v současné době jsou obě studentkami vysoké školy. Kromě překládání začal otec podnikat a dnes s manželkou provozují obchod.

Rodina . 5

Tato rodina se v současné době také živí podnikáním. Otec přijel do Československa v roce 1980, manželka v roce 1981. Mají dvě děti, starší syn studuje na vysoké škole, dcera je na střední škole.

Rodina . 6

Do České republiky přijela tato rodina v roce 1998. Rodiče informatorky podnikají, sourozenci studují. Informatorka je studentka vysoké školy.

Rodina . 7

Tato rodina přijela do České republiky před 10 lety, v roce 2003. Manželé podnikají, nejstarší dcera studuje vysokou školu. Mladší syn, který se narodil až po přijezdu do ČR, chodí na základní školu.

Rodina . 8

Tato rodina přijela do České republiky v roce 1998. Otec pracuje jako tlumočnick a matka prodává v obchodě se smíženým zbožím. Mají tři dcery, v současné době všechny studují.

Rodina . 9

Manželé přijeli koncem 80. let do Československa v rámci výměnného pracovního pobytu. V současnosti podnikají v odvětví vnitřní a tlumočnické. Mají dva syny, oba studují vysokou školu.

Rodiny . 1, 2, 3 žijí ve Středočeském kraji, konkrétně v okresech Rakovník a Beroun. Rodina . 9 je z Domažlic a zbylé rodiny . 4, 5, 6, 7, 8 bydlí v Praze.

5.3 Hypotéza

T. H. Eriksen ve svém díle *Etnicity a nacionalismus* (2012) píše: *svým výzkum transnacionálních recipročních sítí naznačuje, že vazby tvořené morálními závazky dnes dokáží přetrvat po celé generace, hlavně díky nástupu a rozšíření možnosti okamžité komunikace a levných leteckých spojení* (Eriksen 2012:249).

Cílem výzkumu je zmapovat transnacionální vazby Vietnamců v České republice a zjistit, zda tyto vazby přetrvávají i v další generaci, nebo k jaké dochází změně.

6 ANALÝZA ROZHOVOR

6.1 Příchod do České republiky

Příchod do ČR nebo jízda do tehdejšího Československa byl motivován u mých informátorů vidinou dobrého zaměstnání. Ve většině případů docházelo nejprve k tomu, že přijel otec rodiny a teprve potom, co

vydělával dostatek peněz, mohla za ním přijet jeho manželka, popřípadě i děti. Nejméně jí pracovali v továrnách, nebo jako tlumočníci, *po příchodu do továrny dle tlumočnicka, protože potřebovali, jak komunikovat. Ale po revoluci, tak se postavil na vlastní nohy a začal podnikat* (1). Informátorka, která přišla do ČR před 5 lety, sehnala práci prostřednictvím pracovní agentury. Po příchodu bydlela v Ostravě, kde se společně s dalšími Vietnamci a Vietnamkami učila manikérkou. Po absolvování kurzu pracovala v několika nehtových studiích po celé republice, jako například v Jihlavě, Českém Těšíně nebo Brně. V současnosti pracuje a bydlí v Berouně, ale neví, na jak dlouho. Pokud jí nabídnou pracovní místo v jiném městě, je ochotná se přestěhovat jinam (3).

Z toho logicky vyplývá další otázka, do jaké míry je pro Vietnamce ve Vietnamu výhodné, mít někoho z příbuzných v zahraničí, v tomto případě v České republice. Podle svých informátorů je to výhodné už jen z toho důvodu, že Vietnamci jsou vychovávaní k tomu, aby se starali o své rodiče a to i v tom případě, pokud žijí v zahraničí.

Informátor (17 let), rodina . 2:

„Oni z toho mají asi radost a asi se oteklávají od těch příbuzných, že budou nějakým způsobem bohatší, to znamená, že ta rodina nebo ty lidé, kteří opustí Vietnam a budou si hledat práci někde v zahraničí, tak že jim budou posílat peníze domů.“

Posílání peněz do Vietnamu, neboli *remittances*, se vyskytovalo až na dva případy ve všech rodinách (1, 2, 4, 6, 7, 8, 9). Nejméně jízími příjemci ve Vietnamu byli rodiče, což je popisováno především povinností dětí starat se o ně. Pokud rodiče již zemřeli, už na to není kladen takový důraz a peníze jsou investovány například do studia potomků. Peníze jsou posílány jednak podle aktuální situace, v přesně daných časových intervalech nebo během oslav nového lunárního roku. Pokud jsem se ptala na konkrétní částku, o kterou se zhruba jedná, bylo zajímavé, že v každé rodině byla částka vyjádřena v jiném měnách. Například v rodině . 6

byla částka v českých korunách, v rodině . 8 v dolarech a v rodině . 9 v eurech.

6.2 Cestování do Vietnamu

V rozhovorech jsem se zaměřovala na otázku, jak často informátoři navštíví Vietnam a naopak jak často jsou navštívováni příbuznými z Vietnamu. Ve všech případech jsem se setkala s tím, že rodina navštívuje příbuzné z Vietnamu, a to se jedná o prarodiče, i jiné rodinné příslušníky. U všech informátorů jsem se setkala s tím, že v nějakých časových intervalech pravidelně navštíví Vietnam. Dalším společným faktorem bylo, kdo z rodiny jede do Vietnamu. Zídka kdy se totiž stalo, aby do Vietnamu jela celá rodina, tedy rodiče s dětmi. Vztinou se stídali jak rodiče, tak děti navštíví Vietnamu. Nejčastěji do Vietnamu jezdí jeden z rodičů a pak děti. Hlavním důvodem, který informátoři uvádějí, byl fakt, že se někdo musí starat o obchod v době jejich nepřítomnosti, a proto vždy zůstal jeden z manželů v ČR. A v neposlední řadě se také jedná o nákladnou záležitost, *šla mamka i ta ka, ale to bylo naposled, co jsme jeli celá rodina, že jsme si to mohli dovolit a jezdit jsem právě neměla ani sestry* (1).

Naopak jen velmi zřídka se stává, aby rodinu navštívil někdo z příbuzných z Vietnamu. Podle jedné informátorky to bylo proto, že *spapíry se vyčerpávají a dlouho jak uvedla při popisu návštěvy prarodičů, kteří přijeli do ČR na 3 měsíce* (6).

Mimo cestování jsem se ptala i na to, zda dochází mezi rodinami ve Vietnamu a v České republice k posílání nějakých darů i jiných komodit. Podle informátorky (8) posílají do Vietnamu nějaké dárky pro děti, hlavně se jedná o sladkosti. Naopak z Vietnamu jim příbuzní posílají *svěci, které se tu neprodávají, aby nám to připomnělo domov nebo vietnamské speciality, které se v České republice neprodávají*. Další informátorka naopak vyprávěla, že vezli do Vietnamu *smalický v trávě, jak to ohřívá vzduch, protože to ve Vietnamu nebylo a byla tam zima* (1). Údaje to

bylo kvůli nezvykle chladnému počasí, na které nejsou ve Vietnamu zvyklí, čemu odpovídá i konstrukce jejich domů. Informátorka dále popisovala, že pokud někdo z její rodiny jel do Vietnamu, ostatní pro něj nahráli nějaký vzkaz pro příbuzné na videokameru.

Informátorka (22 let), rodina . 1:

Státa jako jezť zpoátku chtěl, abychom nezapomínali na rodiče, a když se v dlo, že někdo z nás poletí do Vietnamu, tak třeba sestřenice vytáhla kameru a natočila někoho z nás. A každý seděl u sebe na posteli a říkal tam jako vzkaz prarodičům, ten vzkaz trval asi jenom dvě minuty, ale zlo prostě o to, abychom zanechali nějaký vzkaz.

Mladí Vietnamci mají různé zkušenosti z cestování do Vietnamu. Pro většinu z nich je to návštěva příbuzných nebo také příjemné strávení prázdnin, něco jako dovolená u moře v prostředí krásné přírody. V případě druhé generace Vietnamců, kteří strávili podstatnou část svého života v jiné zemi, než ve Vietnamu, může být návštěva příbuzných zvláštní zkušeností. Informátorka popisovala příjezd do Vietnamu na návštěvu prarodičů takto: *Bylo to trošku takový, jako nechci říct trapný, ale cítila jsem se nesvá, protože jsem ty lidi neznala* (1). Narozdíl od nás zde na to, že přestože je rodina neustále v kontaktu s prarodiči ve Vietnamu, tak se jedná často o kontakt mezi prarodiči s jejich dětmi, ale už do toho nejsou zahrnuti jejich vnoučata. O vnoučatech jsou jim dávány informace, ale prarodiče a vnoučata mezi sebou nemají vytvořený nějaký pevný vztah. V dělo sobě navzájem, ale při osobním kontaktu nevědí, jak se k sobě chovat: *s když jsem přijela do Vietnamu, tak jsem přemýšlela o tom, jak je mám pozdravit a to bylo pro mě takový dilema, jako mám jim říkat, babi a dělo?* (1).

Informátorka (22 let), rodina . 1:

hlavně, když jsem potkala babi s dělou a viděla, jak mají vzduch po místnosti moje fotky, jako od dětství, jak jsem vyrostla, a dělo vytáhlo ze zuplíku, jak si schovával všechny moje dopisy. A mě to přišlo, jako že jsou cizí, jako mají mě rádi, ale co já s tím, pro mě jsou vlastně cizí de facto. Takže to bylo divný, ale

v těch 11-12 letech jsem to jako nevnímala, spíš jsem to brala tak, že ve Vietnamu jsem jako na dovolený. %

Informátor (17 let), rodina . 2:

Mě se tam osobně líbí, jednak protože a rodina, celá rodina je ve Vietnamu, takže tam poznávám i ty různé konexe, takže mě se tam osobně líbí. %

6.3 Jazyk

Dalším tématem, kterým jsem se při výzkumu zajímala, byl jazyk. Zajímalo mě, zda jsou informátoři schopni domluvit se ve vietnamštině a češtině, při jakých příležitostech který z jazyků využívají a jakou roli v tom hraje osoba, se kterou mluví. Máme tu dvě generace Vietnamců, rodiče, kteří ve Vietnamu strávili dětství a na druhé straně jejich potomci, kteří prožili podstatnou část svého života v české republice, nebo se zde dokonce narodili. V rozhovorech jsem se zaměřovala na to, jaký význam rodiče přikládají vietnamštině a jejímu používání v rámci interakcí v rodině.

Jak už bylo řečeno, starší generace Vietnamců prožila část svého života ve Vietnamu. Do české republiky přišli Vietnamci jako dospělí lidé, proto jsem se u této generace zajímala o znalost českého jazyka a jejího používání.

Nejprve lze shrnout, že se vzemi mými informátory jsem mluvila v češtině, což až na jeden případ nebyl v podstatě žádný problém. Jak poznamenala jedna informátorka, nebyl problém s tím rozumět otázce, ale spíše najít ta vhodná slova a umět se vyjádřit. Což se také týkalo té starší generace Vietnamců, tedy rodičů, kteří i když rozuměli, raději odkazovali na své děti s tím, že oni mluví česky lépe. A jak to tedy bylo s rodiči a jejich znalostí českého jazyka?

Informátorka (22 let), rodina . 1:

s..rodi e a jejich ezrina je na takový pasi vní úrovni, oni jakoby rozumí, kdy0 jim n co íkáz, jako rozumí, kdy0 po nich cht jí zákazníci v d t, kde je t eba máslo nebo pono0ky, to poradí úpln v klidu, ale komunikovat s nima v ezrin je fakt jako velký problém.%o

Podle dalzího informátora, m li rodi e po p íjezdu do eské republiky povinné kurzy eského jazyka, také m li k dispozici tlumo níka, ale v tzinou dnes rodi e vyu0ívají ezrinu pouze ve styku se svými zákazníky (2). Jako kritérium toho, jak jsou na tom rodi e s pou0íváním eského jazyka, jsem se ptala na to, zda jsou schopni si sami vy ídit v ci nap . na ú adech apod. V p ípadech, kdy rodi e nemluví plyn n esky, jsou jako tlumo níci ásto vyu0íváni jejich d ti, místo aby vyu0ili slu0eb profesionálního tlumo níka. Informátorka (3) se u í esky samostudiem, krom komunikace se zákazníky také sleduje televizi nebo se sna0í íst noviny.

Ve vzech rodinách se také komunikuje mezi rodi i a d tmi ve vietnamském jazyce. Pouze v jedné rodin je to zkombinováno s ezrinou, kdy rodi e na svého syna mluví vietnamsky a on na n esky. Rodí e na to p istoupili kv li tomu, 0e jejich syn mluví ve vietnamztin hrozn pomalu a tento zp sob je rychlejší (5).

Jinak je to vzak s komunikací mezi sourozenci. Zde u0 nenacházíme tak pesn vymezenou hranici. Sourozenci spolu komunikují, jak ve vietnamztin , tak v ezrin . Podle jednoho informátora mluví mezi sourozenci esky, proto0e *s ezrina, jak tady chodíme do zkoly, tak tu máme za0it jzí%{2}*. Podle dalzí informátorky to vzak rodi e jen neradi vidí: *sse sestrami mluvíme esky a rodi e to nesnází%{1}*. V této rodin bylo také zajímavé, 0e matka informátorky, byla ve Vietnamu u ítelkou vietnamztiny. Proto se informátorka musela o letních prázdninách zdokonalovat v tomto jazyce.

Informátorka (22let), rodina . 1:

Moje mamka byla ve Vietnamu uitelkou vietnamštiny a literatury, tak jako si i nechávala hodně záležet na tom, abych já uměla vietnamsky psát a říst, takže jakoby o prázdninách, kdy ostatní děti byly u mojí a hrály si na zahradě a podobně, tak já jsem strávila letní prázdniny s mamkou v obchodě, kde jsem seděla za kasou a psala dětky a četla jsem vietnamské pohádky. %

To samé se však u nás neopakovalo u mladších sester, které se nemusely učit vietnamsky. V ostatních rodinách neměly děti problémy komunikovat ve vietnamštině, díky každodennímu používání v komunikaci s rodiči, ale přiznávaly, že mají problémy se psaním a sečením.

Dále jsem se ptala na komunikaci s ostatními členy vietnamské komunity, které jsou ve stejné věkové kategorii. Zde není možné jednoznačně určit, zda je se svými kamarády, pocházejícími z Vietnamu baví výhradně jedním či druhým jazykem.

Informátorka (20 let), rodina . 7:

S kamarády, kteří pocházejí z Vietnamu povídáme spolu i česky i vietnamsky, vztínou to mixujeme. %

Generace jejich rodičů se naopak v komunikaci se svými vrstevníky i příbuznými spoléhá výhradně na vietnamštinu.

6.4 Kontakty

Dalším důležitým tématem, následující v mém výzkumu, bylo udržování kontaktů s členy rodiny, kteří žijí ve Vietnamu. V současnosti je velice jednoduché být s ním jakýmžto způsobem v kontaktu i na velké vzdálenosti, proto by neměl být problém být ve styku se zemí původu, tedy s lidmi, kteří tam žijí.

Jednou z otázek bylo, zda jsou v kontaktu prostřednictvím populárních sociálních sítí, jako je Facebook nebo Skype. Vztína

informátor , kteří používají tyto sociální sítě , zjistila, že je díky tomu v kontaktu se svými příbuznými z Vietnamu. Kromě již zmíněných sociálních sítí využívají také Yahoo!. Nejčastějším druhem kontaktu však stále jezdí používat telefonování. V průměru se jedná o jeden telefonát za týden. Pokud jsem se ale zaměřila na to, mezi jakými osobami k tomuto dochází, tak nejčastěji telefonujícími osobami jsou matky. Ty mají vztahem na starosti výměnu informací mezi rodinou v České republice a jejím příbuzenstvem ve Vietnamu.

6.5 Příbuzní

Hlavním tématem je nukleární rodina, do transnacionálního sociálního pole však zapadají i další rodinní příslušníci. Proto jsem se snažila zachytit, jakým způsobem příbuzenské sítě fungují, pokud se jedná o transmigranty.

Některé rodiny využily svých příbuzných k tomu, aby se do České republiky dostaly a mohly tu začít žít. Nebo to naopak byly ty rodiny, které pomohly dalším příbuzným dostat se do ČR.

Příkladem toho, jak rodina přijela do České republiky už za někým ze svého příbuzenstva, je rodina . 1, kdy otec přijel za svým bratrem, který v tehdejší Československu pracoval. Po vzniku samostatné republiky začali společně podnikat. Až poté se otec informátorky osamostatnil a začal sám podnikat.

Naopak rodina . 2 je opačným příkladem, kdy po nějaké době za nimi z Vietnamu přijel bratr otce této rodiny a také se usadil v České republice.

6.6 Budoucnost a návrat do Vietnamu

Informáto i z vietnamských rodin jezdí do Vietnamu v r zných asových intervalech, ale v tzinou se jedná jen o krátkodobé pobyty .

Informátorka (3) zatím Őije pouze s p ítelem, ale u0 nyní uva0uje o zalo0ení své vlastní rodiny. S tím ale p ichází dilema, zda z stat a vychovávat d ti v eské republice nebo ve Vietnamu. Má jasno v tom, Őe ona sama chce v budoucnu Őít op t ve Vietnamu, kam se chce vrátit, a0 jí bude kolem 40 let, ale p emýzlí o tom, jestli je pro její budoucí d ti výhodn jzí, pokud budou na základní zkolu chodit v R nebo ve Vietnamu.

Rodi e (rodina . 1), mají o své budoucnosti jasné p edstavy. Jejich cílem je, aby jejich dcery dostaly kvalitní vzd lání a byly schopny se postavit na vlastní nohy, poté se cht jí vrátit a Őít ve Vietnamu. Z devíti informátorských rodin se v zesti p ípadech cht jí rodi e po n jaké dob vrátit a Őít ve Vietnamu. Ve dvou p ípadech je cht jí následovat i jejich d ti.

Informátor (17 let), rodina . 2:

sHlavním cílem je vystudovat vysokou zkolu a potom si hledat práci, bu tady, anebo ve Vietnamu. Já si myslím, Őe ve Vietnamu bych nem l v bec Őádný problém sehnat práci, Őe tam si cení toho titulu ze zahrani í.%

Informátorka (22 let), rodina . 7:

sPo studiu bych se cht la vrátit do Vietnamu a pracovat tam.%

Informátor (23 let), rodina . 5:

sDod lám si vzd lání v eské republice, poté v zahrani í a zam stnání v eské republice nebo v zahrani í. Do eský republiky m to vŔdycky bude táhnout kv li domovu a rodi m.%

Jak je vid t z poslední výpov di informátora, eská republika se pro n j nejeví jako jediná mo0nost, kde by mohl v budoucnu Őít. P esto jak

on, tak jeho rodiče odmítají, že by chtěli někdy v budoucnu říci ve Vietnamu.

Informátorka (22 let), rodina . 1:

„Ale jinak jako česká republika není moje vysněná země, takže kdybych měla možnost, odjedu i někam jinam, ale na druhou stranu jsem si vybrala obor, který je silně spjat s češtinou a to je tvorba psaní, novinářina. Jako s angličtinou si zase tolik nevím a s jinými jazyky už vůbec ne. Takže nakonec mi ani asi nezbude nic jiného, než tady zůstat, což je ale pořád lepší řešení, než se vrátit do Vietnamu.“

6.7 Banánové děti

Jak se mladí Vietnamci dívají na to, že jsou v médiích často označováni jako banánové děti, jaký na to mají názor, jsem se ptala v další části rozhovoru. Vzácní respondenti se s tímto označením již někdy setkali nebo o něm slyšeli. Ne všichni ale byli schopni vysvětlit, co označení vyjadřuje.

Informátorka (22 let), rodina . 7:

„Slyšela jsem o tom, ale moc o tom nevím.“

Informátor (17 let), rodina . 2:

„Banánové děti, to jsem pochopil, jako že na povrchu jsem Olutej, jako Vietnamec a to je banán, ta zlupka a uvnitř bílejší, jako český.“

Podle některých se jedná o *szajímavé porovnání* (4), *svýstiňný pojem*, protože někteří mladí Vietnamci se tak opravdu cítí (8). Vztahující se k tomu pojmem alespoň částečně souhlasí.

Informátor (23 let), rodina . 5:

„Zjednodušeně vyjadřuje vlastnosti Vietnamců, narozených v České republice. Pro mainstream, média a laiky ideální. Ale do podrobnějších textů a odborných by se to nemělo říci jako slang.“

Podle informátora je to na jedné straně výstižný pojem, se kterým souhlasí, ale na druhé straně si myslí, že *pro Vietnamce ve vietnamštině je banánové dít spíše vulgární význam* (9).

Při rozhovorech nad tématem banánových dětí a toho, zda informátoři vystali jako ezi, jsme narazili na témata eských ch v eské ch vy byly, alespoň u některých z dětí, přítomné v 5 rodinách informátor (1, 4, 5, 8, 9). Například v rodině 9, měla přítomnost ch vy vliv na dodržování eských zvyků. Poté, co ch va odešla z rodiny, vymizelo i slavení eských svátků. V rodině 1 měla eskou ch vy pouze prostřední dcera. Hlavním důvodem byly zejména její zdravotní problémy, díky kterým potřebovala neustálou péči a jelikož rodiče měli v té době dva obchody, najali si na pomoc s dcerou dachodkyni. Další dvě dcery eské ch vy neměly.

Z výpovědí informátor je patrné, že eské ch vy měly ve vietnamských rodinách jistý vliv na chod domácnosti. Dá se tak usuzovat z výpovědi informátora (9), podle které ch va zavedla v rodině slavení eských svátků. Avšak poté, co děti odrostly, a ch va odešla z rodiny, mizí z rodiny i slavení eských svátků.

Při rozhovorech s mladými Vietnamci jsme nemohli opomenout téma partnerství s echem/ ezkou. Kromě jediného informátora (9) se všichni shodli na tom, že jejich rodiče vyžadují, aby měli jejich děti za partnery Vietnamce/Vietnamky. V případě informátorky (8) má tento názor pouze její otec.

Informátorka (23 let), rodina 8:

„Mám eského přítele, takže vím jistě, že mamce to nevadí, hlavně, že jsem zasná, spíše tátovi to vadí, nemůžu se s tím i po dvou letech smířit. Chce, abych jsem po studiu odjela do Vietnamu a vzala si Vietnamce.“

Informátor (17 let), rodina 2:

„Rodičům by to vadilo, oni chtějí jenom Vietnamku.“

Informátorka (22 let), rodina 7:

„Ano, hodně by jim to vadilo.“

V názoru na partnerství narážíme na striktní právní rodinu, které ovšem může vést k mezigeneračnímu konfliktu. Jasným příkladem je informátorka, z rodiny . 1, kde rodiče také mají o budoucím partnerovi své nejstarší dcery jasnou představu. Ta se ale od skutečnosti dosti liší.

Informátorka (22 let), rodina . 1:

„No rodičům by to zřejmě vadilo, proto to před nimi jezt skrývám.“

Informátorka již dva roky před svými rodiči tají, že má českého přítele. Naopak její partner jí před svými rodiči netají, ale přesto se nedá říct, že by k sobě měli nějaký bližší vztah. Zpočátku se stýkali, ale poté mezi nimi došlo ke konfliktu, už není informátorka s rodiči svého přítele v kontaktu. Jak informátorka, tak její přítel studují v Praze, kde přes týden žijí v pronajatých bytech, ovšem každý zvlášť. To, že rodiče chtějí za partnera své dcery Vietnamce, informátorka vysvětlovala takto.

Informátorka (22 let), rodina . 1:

„Někdy mi vysloveně říkají, že musím mít vietnamského manžela a to z důvodu, abychom udrželi tradici, aby prostě neupadla ta vietnamská tradice.“

Po poátečních obavách, že pokud by se o tom rodiče dozvěděli, vyhodili by ji na ulici, si dnes informátorka dokáže představit, že by o tom rodiče informovala. Nakonec ale přiznala, že tato situace je pro její rodiče lepší.

Informátorka (22 let), rodina . 1:

„Znám své rodiče a vím, že oni to vezmou zpatky, že to není Vietnamec, ale na druhou stranu vím, že oni by se s tím mohli srovnat, ale pokud to seznámení jako že oddaluju, proto že kdyby to neví, tak jsou zadrženi.“

Z toho vyplývá, že u mladých Vietnamců stále převažuje snaha, splnit právní a očekávání svých rodičů, i za cenu toho, že jim neřeknou zcela pravdu. Ptala jsem se také na to, zda mezi přáteli informátor převažují Češi nebo Vietnamci. Tento faktor také může hrát roli při

navazování kontakt . Nejast jzí odpov dí bylo, 0e pom r ech a Vietnamc mezi svými p áteli je p l na p l. Dále také informáto i uvedli, 0e to, zda je doty ná osoba ech nebo Vietnamec pro n není rozhodující a ned lají v tom rozdíly. Pokud mají kamaráda Vietnamce i Vietnamku, dochází mezi nimi asto ke komunikaci ve vietnamském jazyce.

Informátorka (22 let), rodina . 7:

sS kamarády, kte í pocházejí z Vietnamu, povídáme spolu i esky i vietnamsky, v tzinou to mixujeme.%o

U informátorky z rodiny . 3, p eva0ují mezi blízkými lidmi dalzí imigranti z Vietnamu, co0 se dá p ipisovat tomu, 0e pracuje v kolektivu Vietnamc a krom své práce nemá na nic jiného as. U informátorky z rodiny . 6 naopak p eva0ují p átele z eské republiky.

Je vid t, 0e na rozdíl od generace jejich rodi , nemá druhá generace vietnamských imigrant problémy s integrací do eské spole nosti a navazování vztah s echy. P esto jsme narazili na otázku, zda p ísluzníci práv této druhé generace n kdy nenarazili na xenofobní chování v í nim, ze strany majoritní spole nosti. Nap íklad informátorka z rodiny . 3, pracující v nehtovém studiu ekla, 0e 0ádné zpatné zkuzenosti p í jednání s echy nemá a 0e se k ní vlastn vzichni chovají mile a p átelsky. Nevím, do jaké míry lze toto tvrzení brát vá0n a jak moc je za tím snaha být milí na zákazníky a nest 0ovat si. Navíc u této informátorky se nedá mluvit o tom, 0e by pln ovládala eský jazyk a tudí0 se nedá zjistit, zda by rozum la a chápala, kdyby v í ní m l n kdo jakékoliv xenofobní í dokonce rasistické poznámky. Obdobn je to u první generace Vietnamc , tedy rodi informátor , u kterých si také nejsem jistá, do jaké míry je ovlivn no hodnocení chování ech v í nim jako kladné, snahou být milí, nest 0ovat si nebo ned v rou. Naopak u jejich d tí, v naprosté v tzin student vysokých a st edních zkol, jsem se setkala s informací, 0e ne v0dy se setkávají s bezproblémovým chováním v í nim ze strany majoritní populace.

Informátorka (23 let), rodina . 8:

Šídka ano, setkala jsem se s urá0kami od starších lidí, kteří znají Vietnamce jako trhovce, ne jako studující a p izp sobující ob any. Na zkole jsem se zas setkala spíše s pochopením od profesor , 0e nejsem ezka, proto si spolu0áci ob as myslí, 0e mi profeso i nadržují.%0

Informátor (23 let), rodina . 9:

Šnenapadá m konkrétní p ípad, ale leckdy se setkám s rasistickým i xenofobním chováním nebo p ístupem r zných státních pracovník .%0

Informátorka (22 let), rodina . 7:

ŠNap íklad b 0n lidé na ulici, n kteří si myslí, 0e vypadáme jinak a hned si myslí, 0e neumíme esky a hned nás m 0e hlasit pomlouvat nebo íkat si, co cht jí.%0

Informátor (23 let), rodina . 5:

sVe v tzích m stech je to znát více kv li v tzímu výskytu Vietnamc . T eba v Praze si lidé nap íklad o stereotypu sVietnamce ze Sapy%0který umí zpatn esky, neplatí dan a je v i majoritní spole nosti nevychovaný. Projevuje se to tykáním, hrubším chováním na ve ejnosti, na ulici, v MHD. V tzinou jde o situace, kde vás lov k jen vidí a má iniciativu k n jaké akci, tudí0 nemá mo0nost vás prv n slyzet nebo sza0ít%0

V druhé generaci Vietnamc se setkáváme s tím, 0e se mnohem více integrují do eské spole nosti, mo0ná i proto mají více zkuzeností s negativním chováním ech . Naopak od svých rodi , kteří se s echy asto setkávají pouze ve vztahu prodávající-zákazník, u mladých Vietnamc je to v ka0dodenních interakcích.

6.8 Shrnutí

Prost ednictvím výze uvedených témat jsem se sna0ila zkoumat povahu a zm nu transnacionálních vazeb u Vietnamc v eské republice. Zásadní rozdíl je mezi mladou generací Vietnamc , tzv. banánových d tí

a jejich rodičů. Tito mladí Vietnamci jsou sice ve spojení s příbuznými ve Vietnamu, ale na druhé straně se od jejich rodičů pomalu integrují do české společnosti. Často nedělají rozdíly mezi českými a vietnamskými přáteli. Díky vzdělání v českých školách se ale stává, že český jazyk mají více zvládnutý a stává se tak častěji prostředkem jejich komunikace, než je tomu tak v případě vietnamského jazyka. Vliv na integraci banánových dětí, může mít jednak faktor, že se v české republice narodili, nebo emigrovali z Vietnamu ve velmi mladém věku. A právě díky tomu mohli možnost navazovat vztahy s českými dětmi v mateřských a základních školách. Dalším vlivem je také přítomnost českých členů v rodině. Dělá také, že na rozdíl od jejich rodičů, nepřemýšlejí tak často nad návratem do Vietnamu. V několika případech dokonce neuvažují ani o trvalém pobytu v české republice a spíše uvažují nad tím, odejít do zahraničí.

Můžeme tedy říci, že se u výše uvedeného vzorku informátorů setkáváme s transnacionálními vztahy, dle které je ale také upozornit, že dochází k dynamické změně v druhé generaci Vietnamců. Dochází k jejich oslabování a integraci do majoritní společnosti.

Výše popsané výsledky výzkumu vypovídají pouze o vzorku vybraných jedinců a nelze je vztáhnout na celou minoritu Vietnamců v české republice.

7 ZÁVĚR

Tato bakalářská práce se zabývala transnacionalismem ve vietnamských rodinách. Byla zde popsána historie migrace Vietnamců do Československa a později České republiky. Velká část práce pojednávala o migračních a integračních politikách České republiky. Dále se práce zabývala vznikem teorie transnacionální migrace. Výzkumná část obsahovala popis výzkumného vzorku a představení samotného výzkumu. Z analýzy rozhovorů vyplynuly rozdíly ve výpovědi mladší a starší generace Vietnamců. U mladé generace je častější integrace do

eské společnosti a jejich transnacionální vazby jsou slabší, než u jejich rodičů.

8 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMEN

Barza, Pavel. 2003. *Politická teorie multikulturalismu*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. Politologická řada; sv. 4. ISBN 80-7325-020-9.

Barzová, Andrea a Barza, Pavel. 2005. *Politická teorie hrdinství a liberální stát. Integrace a imigrační politiky v USA, západní Evropě a České republice*. Brno: Mezinárodní politologický ústav. Řada Monografie; sv. 15. ISBN 80-210-3875-6.

Brouček, Stanislav. 2003. Aktuální problémy adaptace vietnamského etnika v ČR. In: Uherek Z. (ed.). *Integrace cizinců na území České republiky: výzkumné zprávy a studie vytvořené na pracovištích Akademie věd České republiky na základě usnesení vlády České republiky č. 1266/2000 a 1260/2001*. Praha: Akademie věd České republiky: 7-184. ISBN 80-86675-03-3.

Drbohlav, Dušan a kol. 2010. *Migrace a (i)migranti v České republice*. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 978-80-7419-039-1.

Eriksen, Thomas Hylland. 2012. *Etnicita a nacionalismus: Antropologické perspektivy*. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 978-80-7419-053-7.

Henig, David. 2007a. Migrace. *AntropoWEBZIN* (2-3): 35-41. ISSN 1801-8807.

Henig, David. 2007b. Transnacionalismus. *AntropoWEBZIN* (2-3): 94-103. ISSN 1801-8807.

Hofírek, Ondřej a Nekorjak, Michal. 2009. Vietnamští imigranti v českých velkoměstech. Integrace politických hrdinců z Vietnamu. In: *Sociální integrace politických hrdinců v České republice*. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 978-80-7419-023-0.

Chaloupková, Jana a Šalamounová, Petra. 2006. Postoje k imigrantům a dopadům migrace v evropských zemích. *Sociologický časopis* (1): 57-80. ISSN 0038-0288.

Kocourek, Jiří. 2001. Vietnamci v České republice. In: Šizková T. (ed.). *Menziny a migranti v České republice*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-648-9.

Kocourek, Jiří. 2005. *Vietnamci v ČR* [online]. [cit. 7.2.2013] Dostupné z: <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=199&lst=108>.

Pechová, Eva. 2007. *Migrace z Vietnamu do České republiky v kontextu problematiky obchodu s lidmi a vykořisťování*. La Strada ČR, Praha. [online] [cit. 7.2.2013] Dostupné z: <http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=2078920>.

Portes, Alejandro. 1997. *Globalization from Below: The Rise of Transnational Communities*. [online] [cit. 1.2. 2013] Dostupné z: http://maxweber.hunter.cuny.edu/pub/eres/SOC217_PIMENTEL/portes.pdf

Silverman, David. 2005. *Ako robí kvalitatívny výskum: praktická príručka*. Bratislava: Ikar. Pegas; zv.8. ISBN 80-531-0904-4.

Szaló, Csaba. 2007. *Transnacionální migrace: proměny identit, hranic a vzdání o nich*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. Sociologická sada; sv. 5. ISBN 978-80-7325-136-9.

Tozner, Michal. 2012. Migrace a migrační politiky z hlediska aplikované antropologie. In: Hirt, T. (a kol.). *Vybrané kapitoly z aplikované sociální antropologie*. Západočeská univerzita v Plzni. ISBN 978-80-261-0122-2.

Uherek, Zdeněk. 2005. *Integrace cizinců z hlediska emického a etického*. [online] [cit. 7.2.2013] Dostupné z: <http://www.migraceonline.cz/cz/e-knihovna/integrace-cizincu-z-hlediska-emickeho-a-etickeho>

Vasiljev, Ivo. 1999. *Za d' dictvím starých Viet* . Praha: Etnologický ústav AV R. Imigrace, adaptace, majorita;1. ISNB 80-85010-19-4.

Vertovec, Steven. 1999. Conceiving and Researching Transnationalism. In: *Ethnic and Racial Studies*, Vol. 22, No.2. ISSN 1466-4356.

Vertovec, Steven. 2009. Transnationalism. Milton Park: Routledge. Key ideas. ISBN 978-0-415-43299-3.

Wimmer, Andreas a Glick-Schiller, Nina. 2009. Metodologický nacionalismus a pohled za jeho hranice: Budování národního státu, migrace s společenské v dy. *Sociální studia*. Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity. 1/2009: 11-47 ISSN 1214-813X.

8.1 Internetové odkazy

<http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=199&lst=108>

<http://slovník-cizích-slov-online.info/cojeto?slovo=transnacionalismus>

<http://www.migraceonline.cz/>

9 RESUMÉ

The aim of my bachelor thesis is to investigate the Vietnamese minority based on their transnational links connecting their home country of Vietnam with their current place of residence in the Czech Republic.

The survey was focused on the changes of the above mentioned transnational ties in the second generation of Vietnamese, referred as banana children. It is with them where the changes are the most apparent. The generation of young Vietnamese, in contrast to their parents, increasingly integrates into the Czech society. The first generation of Vietnamese keeps in touch with their native country trying to pass those bonds down to their children. The children endeavour to follow the ties while being deeply influenced by the Czech society in which they live. This results in different views of both generations of the transnational nature of their migration.

10 P ÍLOHY

10.1 Seznam organizací

- Asociace českých občanů vietnamského původu:
<http://www.acvn.cz/>
- česko-vietnamská společnost: <http://www.cvs-praha.cz/>
- Klub Hanoi: <http://www.klubhanoi.cz/>
- Společnost Vietnamsko-českého přátelství v Hanoji:
<http://www.hoivietsec.org.vn/>
- Společnost vietnamsko-českého přátelství Ho Chi Minhova města:
<http://hoivietsechcm.com/>
- Svaz Vietnamců v české republice: <http://www.hvvn.cz/>
- Velvyslanectví České republiky v Hanoji: <http://www.mzv.cz/hanoi/>
- Velvyslanectví Vietnamské socialistické republiky v Praze:
<http://www.vietnamembassy-czech.org/vi/>

10.2 Blogy o pobytu ve Vietnamu

- Blog pro všechny cestovatele do Vietnamu:
<http://www.vietnamisa.cz/blog/>
- Hanoj . nebe, peklo, ráj: <http://hanojnebepekloraj.blogspot.cz/>
- Indočínský sen: <http://160cm.blogspot.cz/>
- Vietnam on air: <http://www.blabiq.blogspot.cz/>

10.3 Blogy Vietnamců v české republice

- <http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/nguyen-thi-thuy-duong.php>
- <http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/viet-phan.php?itemid=4022>
- <http://do.blog.idnes.cz/>
- <http://linhnnguyen.blog.idnes.cz/>
- <http://linhnnguyen.blog.idnes.cz/>
- <http://thephuong.blog.idnes.cz/>

10.4 Vietnamská média v ČR

- <http://www.secviet.cz/>
- <http://www.vietinfo.cz/>

10.5 Česko-Vietnamský slovník

- <http://www.secviet.cz/?result=sv>

10.6 Příčiny k migraci

10.6.1 Push-pull teorie

Push-pull teorie pochází z 60. let 20. století. Podle této teorie existují faktory, mající vliv na rozhodování lidí migrovat či nikoliv. Push faktory jsou negativní faktory, které nutí obyvatelstvo migrovat, například nezaměstnanost. Pull faktory naopak přitahují jedince, kteří jsou ve své domovině negativně ovlivňováni push faktory. Pokud bychom pokračovali v již zmíněném příkladu, tak je to nabídka pracovních příležitostí (Henig 2007:36-37).

10.6.2 Neoklasická ekonomie

Migraci předchází racionální úvaha jedince. Jedná se o tzv. cost-benefit calculation, kde se jedinec snaží dosáhnout co největšího užítku. Pokud očekává velký užitek, vztínou ve formě peněz, je jedinec ochotný emigrovat (Vojtková 2005). Model se dále dělí na makro a mikro, přičemž makro teorie vychází z toho, že k migraci z daného státu dochází tehdy, když dochází k nerovnováze v příjmech v jednotlivých státech. Mikro teorie zase vychází z individuálního rozhodování jednotlivců na základě pracovních příležitostí v jednotlivých zemích (Henig 2007:37).

10.6.3 Nová ekonomie migrace

Tato teorie vychází a navazuje na neoklasickou teorii. V hlavní roli zde však není samotný jedinec, který se sám rozhoduje, ale spíše sociální jednotka, jako je rodina nebo domácnost. Nejde se zde pouze o zisky

a ztráty, ale také mnohá rizika spojená s migrací, která jsou rozhodující při rozhodování o migraci (Henig 2007:37). Při rozhodování je také důležitý výhled do budoucna, zda je možné očekávat dlouhodobější zaměstnání nebo existuje možnost budoucího podnikání. Další možností je, že za prací odejde pouze člen rodiny z domácnosti, který domů posílá finance (*remittances*), (Vojtková 2005).

10.6.4 Teorie dvojího trhu

Teorie dvojího trhu opět navazuje na neoklasickou ekonomii. Hlavním důvodem k migraci je ale fakt, že v cílových zemích roste poptávka po pracovní síle v určitých sektorech. Protože v dané zemi není možné tyto pracovní místa zaplnit, dostávají tuto práci imigranti z jiných zemí (Henig 2007:37). Tato teorie je založena na předpokladu, že pracovní trh vyspělých zemí se dělí na primární a sekundární sektor, přičemž pro primární je charakteristické stabilní zaměstnání, vyžadující vzdělání a vysokou kvalifikaci, naopak pro sekundární pracovní sektor je typické málo atraktivní zaměstnání s nízkými mzdami, které nevyžaduje kvalifikované pracovníky, a to se také jedná o nestabilní zaměstnání. A právě příčinou migrace je podle této teorie nezbytná potřeba pracovních sil z jiných zemí do sekundárního pracovního sektoru. Lidé přicházejí za vidinou příjmu, zvláště pokud přicházejí ze zemí s nižší životní úrovní (Vojtková 2005).

10.6.5 Teorie světového systému

Tato teorie navazuje na Wallersteina a jeho rozdělení světa na periferie a centra. Lidé z periferií jsou nuceni migrovat do bohatších oblastí . center, hlavní příčinou jsou ekonomické důvody (Henig 2007:37). Teorie se zaměřuje na sociální, ekonomický a politický vývoj na makro úrovni, takže migrace není racionálním rozhodnutím jednotlivce. Teorie světových systémů spojuje migraci s rozvojem kapitalismu, kdy kapitalistické firmy z vyspělých zemí . tedy center, hledají levnou pracovní sílu v chudých zemích . perifériích (Vojtková 2005).

10.6.6 Teorie sítí

Teorie sítí vychází z Manchesterské školy a z konceptu silných a slabých vazeb Granovettera (Henig 2007:37-38). Do popředí této teorie se dostávají více než cokoliv jiného mezilidské vazby. Ukazuje, jakou moc mají vazby mezi migranty, bývalými migranty a lidmi zůstávajícími v zemi původu. Jedná se jak o vazby příbuzenské, tak přátelské nebo v rámci komunity. Vazby představují několik dalších aspektů, které jsou při migraci rozhodující – poskytování informací, snížení rizik při odchodu do nové země spojené s usazováním, pomáhají vytvářet komunity a také mohou poskytnout finanční i sociální podporu (Vojtková 2005).

10.6.7 Institucionální teorie

Trochu odlišný přístup než výše uvedená teorie představuje institucionální teorie, která nezkoumá přímo migrace, ale procesy s ní související (Henig 2007:38). Někdy je tato teorie označována jako tzv. migrační právní a dělí se do dvou kategorií. Do první skupiny spadají různé ziskové i neziskové organizace, které pomáhají poskytovat radu a informace, například pro jednání s úřady, získávání a vyplnění dokumentů. Druhou skupinou jsou také organizace nebo i jednotlivci, kteří však přispívají k nelegální migraci, především za účelem zisku. Spadají sem ilegální převody přes hranice, vykoisování, předání dokladů, svatby za účelem získání občanství i povolení k pobytu (Vojtková 2005).

10.6.8 Historicko-strukturalistický přístup

Podle tohoto přístupu, vycházejícího z marxistické politické ekonomie, nepochází k migraci na základě racionální volby daného jedince, ale na základě nerovnosti v oblasti zdrojů a moci mezi jednotlivými zeměmi a imigračními politikami jednotlivých zemí. Migrace zde slouží k udržení nerovného rozvoje. Bohaté země naopak ještě stále více bohatnou díky využívání zdrojů chudých zemí (Vojtková 2005).

10.6.9 Teorie kumulativní příminy

Podle této teorie má migrace vliv na dění jak v cílové zemi, tak v zemi původu. Tím, že se mění společenský kontext, pak může dojít k tomu, že migrace je čím dál více pravděpodobnější. Vojtková zde uvádí příklad

s tzv. social labeling. Pokud je v n jaké zemi vysoké procento p ist hovalc vykonávajících ur itou profesi nebo ur itou kategorii povolání, tak se pak tato práce stává pro domácí obyvatele nevhodná, necht jí ji vykonávat. Tato situace vede k tomu, 0e aby byla uspokojena poptávka po tomto druhu zam stnanc , musí na tuto pozici zam stnávat stále více p íchozích imigrant (Vojtková 2005).

10.6.10 Teorie migra ních systém

Stojí na p edpokladu, 0e se za ur itý ás migra ní proudy mezi ur itými zem mi stávají stabilními. Na sv t by tedy podle tohoto p edpokladu existovaly regiony, které jsou vzájemn propojeny a kde dochází k neustále a stabilní migraci. V tomto migra ním systému ale krom pohybu osob dochází i k pohybu zbo0í a kapitálu (Vojtková 2005).

Henig, David. 2007. Migrace. *AntropoWEBZIN* (2-3): 35-41. ISSN 1801-8807.

Vojtková, Michaela. *Teorie mezinárodní migrace*. [online] [cit. 7.2.2013]

Dostupné z:

<http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=253&lst>